

Sygn. akt *I AGa 76/19*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodnicząca – Sędzia Ewa Staniszevska

Sędziowie: Bogdan Wysocki

M. M. (1)

Protokolant: st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **L. R.**

przeciwko **Zakład (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowej w J.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 21 listopada 2018 r. sygn. akt IX GC 1083/17

I. zmienia zaskarżony wyrok i:

1/ powództwo oddala,

2/ zasądza od powoda na rzecz pozwanego 16.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 81.208 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Bogdan Wysocki Ewa Staniszevska Małgorzata G.-M.

--	--	--

Sygn. akt I A Ga 76/19

UZASADNIENIE

Powód L. R. wniósł o zasądzenie od pozwanego Zakłady (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w J. (k. 171v) kwoty 1.462.158,98 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 11 lipca 2017 r. i kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozostaje wspólnikiem – komandytariuszem pozwanej spółki nieprzerwanie od 5 marca 2013 r. i zgodnie z postanowieniami umowy spółki przysługuje mu 49,5% udziału w zyskach i stratach spółki. Podczas zgromadzenia wspólników pozwanej spółki, które miało miejsce w dniu 29 czerwca 2017 r., wspólnicy postanowili zatwierdzić sprawozdanie finansowe potwierdzające wypracowany zysk i przyznać powodowi udział w zysku w kwocie 1.462.158,98 zł oraz przeznaczyć go do wypłaty. Mimo tego należny powodowi udział w zysku nie został do tej pory przez pozwanego wypłacony. Jako podstawę prawną żądania pozwu powód wskazał przepis art. 123 § 1 k.s.h. w zw. z § 8 pkt 3 umowy spółki.

W dniu 8 sierpnia 2017 r. referendarz sądowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Pozwana spółka w ustawowym terminie wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty, zaskarżając go w całości i wnosząc w pierwszej kolejności o odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., a w przypadku nieuwzględnienia tego wniosku o zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Natomiast w razie nieuwzględnienia tych wniosków pozwany wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut potrącenia przysługującej mu wierzytelności z tytułu odszkodowania w kwocie 1.462.158,98 zł z wierzytelnością dochodzoną pozwem przez powoda, a także o zasądzenie od powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

Postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2018 r. Sąd oddalił wniosek pozwanego o zawieszenie postępowania, uznając, że orzeczenie, które zapadnie w postępowaniu arbitrażowym toczącym się pod sygnaturą I G 01/07/2017, nie jest prejudykatem, czyli podstawą rozstrzygnięcia w niniejszym postępowaniu.

Postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2018 r. Sąd odmówił odrzucenia pozwu. Postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2018 r. zostało oddalone zażalenie na ww. postanowienie.

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.462.158,98 zł (jeden milion czterysta sześćdziesiąt dwa tysiące sto pięćdziesiąt osiem złotych dziewięćdziesiąt osiem groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 lipca 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 89.325 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 16.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu Sąd powołał się na następujące ustalenia faktyczne i wnioski prawne.

Powód od dnia 5 marca 2013 r., tj. od dnia zawiązania pozwanej spółki, był jej wspólnikiem – komandytariuszem. Pozostałymi wspólnikami pozwanej spółki byli P. O. (1) (komandytariusz) i Zakład (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w J. (komplementariusz). Powód wniósł cały wkład pieniężny w wysokości 500 zł, co zostało potwierdzone w umowie spółki. W umowie spółki zostało ustalone, że powód uczestniczy w zyskach i stratach pozwanej spółki w wysokości 49,5%.

W dniu 20 listopada 2015 r. powód zawarł z P. O. (1) porozumienie, na mocy którego powód zobowiązał się, że do dnia 31 grudnia 2015 r. sprzeda na rzecz P. O. (1) ogół praw i obowiązków (udział) w pozwanej spółce za cenę płatną w trzech ratach: kwota 325.700 zł miała zostać zapłacona w terminie do dnia 31 grudnia 2015 r., kwota 500.000 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2016 r., a kwota 500.000 zł do dnia 31 grudnia 2017 r. (§ 2 ust. 3 porozumienia). Strony porozumienia zastrzegły, że do przejścia ogółu praw i obowiązków dojdzie z chwilą zawarcia stosowanej umowy sprzedaży (§ 2 ust. 4 porozumienia).

W przedmiotowym porozumieniu strony zawarły nadto ustalenia dotyczące

sprzedaży przez powoda P. O. (1) udziałów w spółce Zakład (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w J., a także sprzedaży przez powoda P. O. (1) udziału wynoszącego 1/2 części w prawie własności nieruchomości gruntowej zabudowanej, obejmującej działkę nr (...)

o powierzchni 0,4800 ha, położonej w J., dla której prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...).

Tego samego dnia powód i P. O. (1) zawarli umowę przedwstępną sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej w formie aktu notarialnego. W § 3 tej umowy strony zobowiązały się do zawarcia umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej, w której powód sprzedaje P. O. (1) przysługujący jemu ogół praw i obowiązków wspólnika - komandytariusza pozwanej spółki, a P. O. (1) ogół praw i obowiązków wspólnika - komandytariusza kupi. W § 4 umowy strony ustaliły cenę sprzedaży i P. O. (1) zobowiązał się do jej zapłaty w trzech ratach: kwota 325.700 zł miała zostać zapłacona w terminie do dnia 31 grudnia 2015 r., kwota 500.000 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2016 r., a kwota 500.000 zł do dnia 31 grudnia 2017 r. W § 5 umowy strony oświadczyły, iż zawarcie umowy przyrzeczonej nastąpi w terminie najpóźniej do dnia 31 grudnia 2015 r., a z chwilą jej zawarcia na P. O. (1) przejdą wszystkie prawa i obowiązki wspólnika spółki komandytowej, które przysługiwały powodowi.

W dniu 20 listopada 2015 r. wszyscy wspólnicy pozwanej spółki wyrazili zgodę na zbycie przez powoda P. O. (1) ogółu praw i obowiązków w spółce.

Tego samego dnia powód i P. O. (1) zawarli umowę, na mocy której powód sprzedał na rzecz P. O. (1) swoje udziały w spółce Zakład (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w J.. Umowa została zawarta w formie pisemnej z podpisami poświadczonymi notarialnie.

Powód nie wywiązał się ze zobowiązania do zawarcia z P. O. (1) umowy przyrzeczonej. Na dzień 31 grudnia 2015 r. zostało wyznaczone spotkanie u notariusza celem zawarcia przyrzeczonej umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce, jednak stawił się na nie jedynie P. O. (1).

P. O. (1) 30 grudnia 2015 r. dokonał przelewu na rachunek bankowy powoda środków pieniężnych w kwocie 325.700 zł z tytułu pierwszej raty ceny sprzedaży ogółu praw i obowiązków powoda w pozwanej spółce. Kwota ta została zwrócona przez powoda na rachunek bankowy P. O. (1).

Druga rata ceny w kwocie 500.000 zł wobec zamknięcia rachunku bankowego powoda została złożona przez P. O. (1) do depozytu sądowego.

Do depozytu sądowego P. O. (1) złożył następnie również pierwszą i trzecią ratę ceny sprzedaży.

Pozwana spółka w 2016 r. wypracowała zysk w wysokości 2.953.856,52 zł.

W dniu 29 czerwca 2017 r. odbyło się Zgromadzenie Wspólników pozwanej spółki, podczas którego zatwierdzone zostało sprawozdanie finansowe spółki za rok obrotowy 2016, z którego wynikał zysk spółki netto w kwocie 2.953.856,52 zł, a także podjęta została uchwała o dokonaniu podziału ww. zysku, w ten sposób, że dla powoda przeznaczona została do wypłaty kwota 1.462.158,98 zł. Powód złożył podczas Zgromadzenia Wspólników wniosek o dokonanie na jego rzecz wypłaty wskazanej kwoty, a przewodniczący Zgromadzenia Wspólników poprosił o złożenie tego wniosku na piśmie ze wskazaniem numeru rachunku bankowego.

W dniu 29 czerwca 2017 r. P. O. (1) zawarł z pozwaną spółką umowę przeniesienia wierzytelności w kwocie 1.462.158,98 zł w stosunku do powoda z tytułu odszkodowania w związku z brakiem przeniesienia przez powoda na rzecz P. O. (1) ogółu praw i obowiązków w pozwanej spółce do dnia 31 grudnia 2015 r. za cenę 731.079,49 zł.

Pozwany dnia 29 czerwca 2017 r. zawiadomił powoda o dokonanej cesji wierzytelności i wezwał go do zapłaty kwoty 1.462.158,98 zł, wyznaczając trzydniowy termin płatności. Pismo to powód odebrał dnia 30 czerwca 2017 r.

Tego samego dnia powód wystosował do pozwanego pismo, w którym podał numer rachunku bankowego, na który miał zostać przelany przypadający mu zysk.

Następnie powód pismem z dnia 4 lipca 2017 r. wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 1.462.158,98 zł tytułem przyznanego mu zysku w terminie trzech dni od dnia otrzymania wezwania. Wezwanie to zostało odebrane przez pozwaną spółkę w dniu 6 lipca 2017 r.

Pismem z dnia 4 lipca 2017 r. pozwany złożył powodowi oświadczenie o potrąceniu przysługującej mu wierzytelności w kwocie 1.462.158,98 zł, należnej z tytułu odszkodowania i potwierdzonej notą księgową numer (...), z wierzytelnością w takiej samej wysokości, której zapłaty żąda od pozwanej spółki powód z tytułu udziału w zysku spółki za 2016 r. Powód odebrał oświadczenie o potrąceniu w dniu 18 lipca 2017 r.

W dniu 25 czerwca 2018 r. przed Sądem Arbitrażowym przy Polskiej Izbie (...) w P. zapadł wyrok w sprawie z powództwa P. O. (1) przeciwko L. R. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli, w którym Sąd zobowiązał L. R. do złożenia P. O. (1) oświadczenia o zawarciu umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika – komandytariusza spółki Zakład (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w J., to jest do złożenia oświadczenia, że sprzedaje P. O. (1) przysługujący mu ogół praw i obowiązków wspólnika – komandytariusza spółki Zakład (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w J. za cenę 1.325.700 zł, płatną w trzech ratach: I rata w kwocie 325.700 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2015 r., II rata w kwocie 500.000 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2016 r., III rata w kwocie 500.000 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2017 r. Wyrok ten jest prawomocny.

Przed tym samym Sądem pozwana spółka w dniu 7 lipca 2017 r. wystąpiła z powództwem przeciwko L. R. o ustalenie, że dokonała skutecznego potrącenia przysługującej jej od L. R. wierzytelności odszkodowawczej w kwocie 1.462.158,98 zł z wierzytelnością L. R. o wypłatę udziału w zysku spółki za 2016 r. w kwocie 1.462.158,98 zł, wskutek czego wierzytelności te uległy wzajemnemu umorzeniu. Sprawa ta jest w toku.

W tak ustalonych okolicznościach faktycznych Sąd wskazał, że podstawę prawną żądania powoda stanowił przepis art. 123 § 1 k.s.h. w zw. z § 8 umowy spółki. Zgodnie z powyżej wskazanym przepisem komandytariusz uczestniczy w zysku spółki proporcjonalnie do jego wkładu rzeczywiście wniesionego do spółki, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. § 8 umowy spółki z dnia 5 marca 2013 r. stanowił, że powód uczestniczy w zyskach i stratach spółki w 49,5%.

Roszczenie powoda nie było kwestionowane przez pozwanego ani co do zasady, ani co do wysokości.

Pozwana spółka, wnosząc o oddalenie powództwa, podniosła natomiast zarzut potrącenia ze wskazaną wierzytelnością powoda swojej wierzytelności wobec powoda o odszkodowanie, którą P. O. (1) scedował na pozwanego umową z dnia 29 czerwca 2017 r.

Zgodnie z art. 498 § 1 i 2 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym; wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej. W myśl art. 499 k.c. potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd w pierwszej kolejności stwierdził, że pozwany złożył powodowi oświadczenie o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym. Oświadczenie to zostało złożone powodowi w piśmie z dnia 4 lipca 2018 r., które zostało doręczone w dniu 18 lipca 2017 r.

W niniejszej sprawie nie budziła również wątpliwości okoliczność, że wierzytelność przedstawiona do potrącenia w chwili złożenia oświadczenia o potrąceniu była wymagalna. Jej wymagalność należało ustalić przy uwzględnieniu regulacji art. 455 k.c., zgodnie z którym jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

W rozpoznawanej sprawie pozwany wezwał powoda do zapłaty odszkodowania pismem z dnia 29 czerwca 2017 r., doręczonym dnia 30 czerwca 2017 r., w którym zakreślony został 3-dniowy termin płatności.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie nie wykazało natomiast zdaniem Sądu I instancji, że pozwanemu przysługiwała wierzytelność przedstawiona do potrącenia.

Pozwany wskazywał, że przedstawiona do potrącenia wierzytelność jest wierzytelnością o odszkodowanie, mającą podstawę prawną w art. 471 k.c., a szkoda jest wynikiem niewykonania przez powoda zobowiązania z porozumienia z dnia 20 listopada 2015 r. do przeniesienia na P. O. (1) ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce. Bezsprene powód nie wykonał wskazanego zobowiązania. Poza sporem było także, że gdyby powód wykonał ciężące na nim zobowiązanie i do dnia 31 grudnia 2015 r. podpisał z P. O. (1) umowę przeniesienia na niego ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce, to P. O. (1) przypadłby zysk osiągnięty przez pozwaną spółkę w 2016 r. przeznaczony do wypłaty dla powoda.

Mimo powyższego Sąd uznał, że P. O. (1) nie przysługiwała przedmiotowa wierzytelność, z uwagi na ograniczenie wynikające z art. 390 § 1 k.c.

Sąd podzielił stanowisko strony powodowej, zgodnie z którym obie umowy zawarte w dniu 20 listopada 2015 r. przez powoda z P. O. (1), a dotyczące zobowiązania do przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce, były umowami przedwstępnymi w rozumieniu art. 389 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem umowa, przez którą jedna ze stron lub obie zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy (umowa przedwstępna), powinna określać istotne postanowienia umowy przyrzeczonej.

Zgodnie z art. 535 § 1 k.c. w przypadku umowy sprzedaży konieczne jest wskazanie przedmiotu sprzedaży oraz ceny.

Wyżej wymienione elementy znalazły się zarówno w porozumieniu, jak i w umowie w formie aktu notarialnego zawartych w dniu 20 listopada 2015 r. Analizując treść obu wymienionych umów, Sąd stwierdził, że w każdej z nich określone zostało takie samo zobowiązanie powoda, a mianowicie do zawarcia w oznaczonym terminie umowy przyrzeczonej. W przypadku porozumienia z dnia 20 listopada 2015 r. zobowiązanie to sformułowane zostało w § 2 ust. 3 poprzez wskazanie, że powód zobowiązuje się, że do dnia 31 grudnia 2015 r. sprzeda na rzecz P. O. (1) ogół praw i obowiązków w pozwanej spółce, a P. O. (1) zobowiązuje się przedmiotowy ogół praw i obowiązków nabyć od powoda. W przypadku zaś umowy przedwstępnej zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 20 listopada 2015 r. zobowiązanie to zostało sformułowane w § 3 i 5 poprzez wskazanie, że powód i P. O. (1) zobowiązują się do zawarcia do dnia 31 grudnia 2015 r. umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków, w której powód sprzeda P. O. (1) ogół praw i obowiązków w pozwanej spółce, a P. O. (1) ogół praw i obowiązków kupi. Zobowiązanie powoda w przypadku obu cytowanych umów sformułowane zostało w zasadzie tak samo i zdaniem Sądu brak było jakichkolwiek podstaw, aby uznać, że w przypadku każdej z tych umów powód zobowiązał się do czegoś innego. W szczególności treść porozumienia z dnia 20 listopada 2015 r. nie daje żadnych podstaw do uznania go za umowę ramową, ale również za umowę sprzedaży, z wyłączeniem skutku rozporządzającego. Na powyższe wskazuje już sama preambula do porozumienia, w której strony stwierdziły, że określają w porozumieniu przyszłe działania i czynności zmierzające do wystąpienia powoda z pozwanej spółki. Na zakończenie tej części rozważań zauważyć należy również, że całkowicie nieracjonalne byłoby przyjęcie, że w tym samym dniu powód i P. O. (1) zawarli dwie różne umowy, które w różny sposób określały obowiązki powoda dotyczące przeniesienia na rzecz P. O. (1) ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce.

Konsekwencją uznania, że powoda oraz P. O. (1) łączyły wyłącznie umowy przedwstępne zobowiązujące do zawarcia umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej, było stwierdzenie, że zgodnie z art. 390 § 1 k.c. P. O. (1) przysługiwało żądanie naprawienia szkody, którą poniósł przez to, że liczył na zawarcie umowy przyrzeczonej. Zakres tego odszkodowania zamyka się w granicach tzw. negatywnego interesu umowy i wliczyć można do niego tylko wydatki i nakłady potrzebne do zawarcia umowy przyrzeczonej, takie jak koszty przeprowadzenia rokowań, składania ofert, przejazdów, opłat notarialnych czy fiskalnych, a nie potrzebne do realizacji umowy przyrzeczonej. Szkoda polega w tym przypadku na niezawarcie umowy przyrzeczonej, a nie na jej niewykonaniu i tylko przy uwzględnieniu powyższego założenia omawiane odszkodowanie może obejmować utracone korzyści. Biorąc

pod uwagę powyższe, należało podzielić stanowisko powoda, że P. O. (1) nie przysługiwała przeciwko powodowi wierzytelność o odszkodowanie w kwocie równej wysokości zysku przeznaczonego do wypłaty powodowi, który przypadłby P. O. (1), gdyby doszło do zawarcia i wykonania umowy przyrzeczonej, a taka właśnie wierzytelność została przeniesiona przez P. O. (1) na pozwaną spółkę i następnie przedstawiona do potrącenia z wierzytelnością powoda dochodzoną pozwem. P. O. (1) nie scedował bowiem na rzecz pozwanego wierzytelności o odszkodowanie przysługujące mu w granicach tzw. negatywnego interesu umowy. Niezależnie od powyższego i jedynie na marginesie Sąd wskazał, że dochodząc zawarcia umowy przyrzeczonej, strona nie może zarazem dochodzić odszkodowania, osiągnięcie bowiem celu podstawowego umowy przedwstępnej wyłącza konieczną przesłankę zaistnienia szkody. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie P. O. (1) w dniu 29 lipca 2016 r. złożył w Sądzie Arbitrażowym przy Polskiej Izbie (...) w P. pozew o zobowiązanie powoda do złożenia P. O. (1) oświadczenia o zawarciu umowy sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce, który został uwzględniony wyrokiem z dnia 25 czerwca 2018 r.

Dodatkowo Sąd Okręgowy rozważył, czy dla przysługiwania powodowi dochodzonego roszczenia o wypłatę zysku za 2016 r. miał znaczenie wyrok, jaki dnia 25 czerwca 2018 r. wydał Sąd Arbitrażowy przy Polskiej Izbie (...)w P. w sprawie o sygn. I G 01/08/2016, który według oświadczenia stron jest prawomocny. Zgodnie z art. 64 k.c. prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie. Z przepisu tego wynika, iż zapadłe orzeczenie ma charakter konstytutywny, dlatego też dopiero z chwilą uprawomocnienia się tego orzeczenia dochodzi do zawarcia umowy przyrzeczonej. Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy, Sąd wskazał, że do zawarcia umowy przyrzeczonej sprzedaży ogółu praw i obowiązków wspólnika w pozwanej spółce pomiędzy powodem a P. O. (1) mogło dojść najwcześniej po 25 czerwca 2018 r. Bez wątplenia zatem w 2016 r., którego dotyczy dochodzone roszczenie, ogół praw i obowiązków komandytariusza w pozwanej spółce przysługiwał powodowi i ma on prawo domagania się od spółki za ten okres wypłaty zysku, który został mu już przyznany. Na przeszkodzie powyższemu nie stoi okoliczność, że przeniesienie praw i obowiązków komandytariusza jest co do zasady niepodzielne i dotyczy wszystkich praw i obowiązków wspólnika. Zasada ta doznaje jednak ograniczenia w przypadku żądania wypłaty zysku za lata poprzednie, które może być dochodzone niezależnie od przysługiwania powodowi na moment zamknięcia rozprawy statusu komandytariusza, który to status miał w czasie, za który żąda wypłaty przyznanego mu zysku.

Mając na uwadze powyższe i na podstawie art. 123 § 1 k.s.h. w zw. z § 8 umowy spółki, Sąd orzekł jak w pkt. 1 wyroku i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.462.158,98 zł.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Powód zasadnie domagał się odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie terminu płatności wskazanego w wezwaniu do zapłaty z dnia 4 lipca 2017 r. skierowanym do pozwanego.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt. 2 wyroku, obciążając nimi w całości pozwanego jako stronę przegrywającą proces na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok zaskarżył pozwany w całości zarzucając:

1/ naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. poprzez odmowę zawieszenia niniejszego postępowania w sytuacji, gdy jego wynik zależy od wyniku innego postępowania, tj. postępowania toczącego się przed Sądem Arbitrażowym przy Polskiej Izbie (...) w P. pod sygn. akt! G 01/07/2017;

2/ naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak odniesienia się w uzasadnieniu do zarzutu sprzeczności żądania pozwu z zasadami współzycia społecznego oraz jedynie lapidarne odniesienie się do zarzutu zbycia dochodzonego pozwem roszczenia przez L. R., co rodzi także wątpliwość co do rozpoznania przez Sąd I instancji istoty sprawy;

3/ naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. poprzez niedokonanie wszechstronnego rozważenia zgromadzonego materiału dowodowego

oraz jego dowolną i sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę, wyrażającą się ustaleniu, że porozumienie zawarte pomiędzy L. R. a P. O. (1) dnia 20 listopada 2015 r. stanowiło umowę przedwstępną, podczas gdy w rzeczywistości było ono umową sprzedaży z wyłączeniem skutku rozporządzającego lub ewentualnie umową inwestycyjną;

4/ naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 k.c. poprzez uznanie, że oświadczenia woli L. R. i P. O. (1) o zawarciu porozumienia z dnia 20 listopada 2015 r. ukierunkowane były na zawarcie drugiej tego samego dnia umowy przedwstępnej, podczas gdy z okoliczności oraz woli stron wynika jednoznacznie, że porozumienie to obejmowało szerszy zakres niż umowa przedwstępna, wobec czego stanowiło umowę sprzedaży z wyłączeniem skutku rozporządzającego lub ewentualnie umowę inwestycyjną;

5/ naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 10 § 1 k.s.h. w zw. z art. 123 § 1 k.s.h. i art. 55 k.s.h. w zw. z art. 103 k.s.h. poprzez uznanie, że zbycie przez L. R. ogółu praw i obowiązków w spółce (...) dnia 29 sierpnia 2018 r. nie miało wpływu na przysługiwanie mu prawa do zysku tej spółki za 2016 rok, podczas gdy z zasady nierozszczepialności praw udziałowych wynika, że także i to prawo zostało przeniesione na P. O. (1), a strony w umowie przenoszącej własność nie wyłączyły przejścia prawa do niewyłączonego zysku za lata ubiegłe;

6/ naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. poprzez uznanie roszczenia pozwu za uzasadnione, mimo że narusza ono zasady współżycia społecznego, w tym w szczególności zasadę pewności obrotu oraz zasady dobrej wiary i uczciwości poprzez umożliwianie powodowi dochodzenia wypłaty zysku spółki (...) za 2016 r. pomimo zobowiązania się przez powoda do zbycia ogółu praw i obowiązków spółki (...) przed rozpoczęciem tego roku i nieuprawnionego uchylania się przez powoda od przeniesienia własności tych praw i obowiązków wyłącznie w celu czerpania zysków ze spółki (...) przy jednoczesnym braku jakiegokolwiek działania na rzecz tej spółki.

Mając na uwadze powyższe, wniósł o:

w przypadku uznania przez Sąd, że wskutek popełnienia przez Sąd i instancji naruszenia podniesionego w zarzucie nr 2 doszło do nierozpoznania przez ten Sąd istoty sprawy

1/ uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;

w przypadku nieuznania za zasadny wniosku złożonego w pkt 1

2/ zmianę wyroku Sądu i instancji w całości na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i oddalenie powództwa;

w każdym zaś razie

3/ zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że Sąd I instancji nie naruszył art. 177 § 1 pkt.1 k.p.c. nie uwzględniając wniosku pozwanego o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania wszczętego przez pozwanego przeciwko powodowi przed Sądem Arbitrażowym przy Polskiej Izbie (...) w P. pod sygn. I G 01/07/2017 o ustalenie skutecznego potrącenia wierzytelności wzajemnej pozwanego z wierzytelnością powoda. Umowy łączące powoda z P. O. (1) przewidywały poddanie pod osąd Sądu Arbitrażowego ewentualne spory wynikające z tych umów, innymi słowy kwestie związane nade wszystko z istnieniem wierzytelności czy stosunków prawnych z nich wynikłych. Innym zaś zagadnieniem jest sama skuteczność potrącenia wzajemnych wierzytelności nawet jeśli wynikły one ze sposobu wykonania umów.

W niniejszym procesie pozwany podniósł zarzut potrącenia wierzytelności wzajemnej, a więc realizował już dalej idące roszczenie, stąd z tych wszystkich przyczyn nie było przeszkód z art. 177 § 1 p.k.t. 1 k.p.c. do jego oceny przez sądy powszechne.

Sąd I instancji nie naruszył też art. 328 § 2 k.p.c. ponieważ jego uzasadnienie zawiera wszystkie wymagane tym przepisem elementy pozwalające na zapoznanie się z procesem wnioskowania Sądu I instancji. Wprawdzie Sąd ten rzeczywiście nie odniósł się *expressis verbis* do podniesionego przez pozwanego zarzutu naruszenia art. 5 k.c., tym niemniej logicznie z treści uzasadnienia wynika, że nie znalazł jakichkolwiek podstaw do jego uwzględnienia skoro w sprawie wierzytelność powoda była niesporna, wyrok Sądu Arbitrażowego z dnia 25 czerwca 2018 r. ma charakter konstytutywny a zdaniem Sądu I instancji przedstawiona przez pozwanego wierzytelność wzajemna nie istniała.

W każdym razie, mając także na względzie treść art. 382 k.p.c. brak ten nie stanowił dostatecznej podstawy do uchylecia zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił zarzutów naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. oraz art. 65 k.c. zmierzających do podważenia ustalenia, że porozumienie z dnia 20 listopada 2015 r. kreowało odmienne zobowiązania powoda od wyrażonych w zawartej tego samego dnia w formie aktu notarialnego umowie przedwstępnej sprzedaży ogółu praw i obowiązków współnika spółki komandytowej (pozwanego). W tym zakresie Sąd Apelacyjny w pełni podziela ocenę dowodów i wyprowadzone na ich podstawie ustalenia Sądu Okręgowego.

To odmienne wywody skarżącego nie przystają do rzeczywistej, literalnej a przy tym jasnej treści obu umów, a nawet zeznań św. P. O. (1). Słusznie tak Sąd Okręgowy, jak powód w odpowiedzi na apelację powołali się na treść preambuły pisemnego porozumienia i jego § 2 pkt.4. Forsowanej przez pozwanego wersji nie sposób było bez naruszenia zasad logiki i doświadczenia życiowego potraktować inaczej, niż podnoszącej wyłącznie na użytek procesu na co słusznie też wskazał Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny nie znajdując podstaw do odmiennej oceny dowodów, wyprowadzone na ich podstawie ustalenia faktyczne Sądu I instancji przyjął za własne i uczynił je integralną częścią swoich dalszych rozważań.

W ich świetle argumenty przywołane na uzasadnienie zarzutów naruszenia art. 10 § 1 k.s.h. w zw. z art. 123 § 1 k.s.h. i art. 55 k.s.h. w zw. z art. 103 k.s.h. nie przystają do rzeczywistych wniosków prawnych Sądu Okręgowego, który przecież nie przyjął, że zbycie przez powoda na rzecz P. O. (1) ogółu praw i obowiązków nie miało wpływu na przysługiwanie nabywcy praw udziałowych.

Sąd I instancji uznał jedynie, że skoro wyrok Sądu Arbitrażowego z dnia 25 czerwca 2018 r. ma charakter konstytutywny, to wedle treści art. 390 § 1 k.c. P. O. (1) nie przysługiwało roszczenie o utracone korzyści w postaci udziału w zyskach spółki za rok 2016 r. jako nie mieszczące się w pojęciu szkody poniesionej przez to, że P. O. liczył na zawarcie przez powoda umowy przyrzeczonej tj. szkody w granicach ujemnego interesu.

Zgodnie z przywołanym już wyżej art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym, przy czym zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa bierze pod uwagę z urzędu naruszenie przepisów prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie nie podziela wniosku prawnego Sądu I instancji, że treść art. 390 § 1 k.c. ogranicza ustawowo roszczenia odszkodowawcze do szkody w granicach ujemnego interesu także strony, które doprowadziły do zawarcia umowy przyrzeczonej w drodze sądowego stwierdzenia obowiązku złożenia oświadczenia woli.

Niewątpliwie rację ma Sąd Okręgowy wskazując, że stronie umowy przedwstępnej przysługują alternatywne roszczenia : o naprawienie szkody, którą poniosła przez to, że liczyła na zawarcie umowy przyrzeczonej albo o zawarcie umowy przyrzeczonej (o ile spełnione są przesłanki tego roszczenia z art. 390 § 2 k.c.). Odróżnić należy jednak roszczenia odszkodowawcze przysługujące stronie, która nie domaga się zawarcia umowy przyrzeczonej, od roszczeń

przysługujących stronie, która zrealizowała ostatecznie swoje dążenie do wykonania umowy przedwstępnej i zawarła umowę przyrzeczoną przez skorzystanie z trybu z art. 390 § 2 k.c. i sądowy wyrok stwierdzający obowiązek złożenia oświadczenia woli.

W pierwszym przypadku nie ulega wątpliwości, że stronie przysługuje roszczenie o naprawienie szkody tylko w granicach określonych w przepisie szczególnym tj. w art. 390 § 1 k.c.

W przepisie tym mowa o odszkodowaniu za szkodę wynikłą z niedojścia umowy do skutku, a więc z niezawarcia umowy przyrzeczonej (por. np. wyrok S.N. z dnia 22 maja 2019r., sygn. akt IV CSK 109/18).

Co do drugiego przypadku Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 5 marca 2019r. II CSK 57/18 , że art. 390 § 1 k.c. w ogóle nie ma zastosowania w sytuacji, gdy umowa przyrzeczona w umowie przedwstępnej o skutku silniejszym została zawarta.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa oraz doktryny umowy przedwstępne nie są umowami wzajemnymi w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. tj. określającymi zobowiązania stron, w których świadczenie jednej nich ma być ekonomicznym (subiektywnie) odpowiednikiem świadczenia drugiej. Świadczeniem z umowy przedwstępnej spełniającej wymagania, od których zależy ważność umowy przyrzeczonej (art. 390 § 2 k.c.) jest bowiem samo złożenie odpowiedniego oświadczenia woli skutkującego zawarciem umowy przyrzeczonej. Tym niemniej umowy te są czynnościami prawnymi, także jak w niniejszej sprawie, dwustronnymi, w których obie jej strony zobowiązują się do wzajemnego złożenia określonych oświadczeń woli w podanym terminie (art. 389 § 1 k.c.). Ich skutkiem prawnym jest powstanie zobowiązania stron do określonego zachowania w postaci złożenia oświadczenia woli.

Jeżeli więc strona w sposób zawiniony uniemożliwia zawarcie umowy przyrzeczonej o skutku silniejszym przez co druga strona zmuszona była do jej wykonania przy wykorzystaniu trybu z art. 390 § 2 k.c., to nie sposób mówić, że tym samym nie dopuściła się zwłoki w spełnieniu swojego umownego zobowiązania tj. świadczenia w rozumieniu art. 476 k.c. Jest to nienależyte wykonanie zobowiązania z umowy przedwstępnej w rozumieniu art. 471 k.c.

Celem zawarcia umowy przedwstępnej jest stworzenie stanu pewności, że określona, projektowana przez strony umowa, zostanie zawarta. Pozbawienie strony działającej należyście i dążącej do wykonania umowy przyrzeczonej z możliwości korzystania ze świadczenia z umowy przyrzeczonej przez czas zwłoki zobowiązanego z umowy przedwstępnej, może więc uzasadniać roszczenie wierzyciela także o naprawienie szkody wynikłej z tejże zwłoki na podstawie art. 477 § 1 k.c.

Przy czym jak już wyżej wskazano, w takim przypadku nie występuje ograniczenie odszkodowania do granic tzw. ujemnego interesu, ponieważ przepis z art. 391 § 1 k.c. ma zastosowanie do odmiennej sytuacji, mianowicie do przypadków, w których nie doszło do zawarcia umowy przyrzeczonej.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko Sądu Najwyższego z cytowanego wyżej wyroku z dnia 5 marca 2019 r., że odmienna wykładnia przepisu z art. 390 § 1 k.c. byłaby nie do pogodzenia z pozostałymi rozwiązaniami ustawowymi, według których pełnemu zaspokojeniu podlega prawnie chroniony interes wierzyciela, nie podlegają zaś ochronie prawnej skutki zachowania dłużnika zmierzającego do uzyskania korzyści z nienależytego wywiązania się z własnego zobowiązania. Zasadność takiej wykładni art. 390 § 1 k.c. potwierdzają tylko realia rozpatrywanej sprawy, w której stronami umowy przedwstępnej byli wspólnicy pozwanej spółki doskonale orientujący się w jej kondycji finansowej, która determinowała też (na co słusznie wskazał w apelacji skarżący) ustaloną cenę sprzedaży ogółu praw i obowiązków przy założeniu, że umowa przyrzeczona zostanie zawarta do końca 2015 r. ze wszystkimi wynikającymi z tego konsekwencjami w postaci udziału w zyskach za lata następne , przedsięwzięć nabywcy związanych ze sposobem dalszego prowadzenia działalności spółki w tym, o czym zeznał P. O., jej dofinansowania i stopnia osobistego zaangażowania.

Ostatecznie więc Sąd Apelacyjny uznał, odmiennie niż Sąd Okręgowy , że istniała wierzytelność P. O. (1) z tytułu szkody jaką poniósł przez to, że z powodu zwłoki powoda w wykonaniu zobowiązania z umowy przedwstępnej do zawarcia

umowy przyrzeczonej sprzedaży ogółu praw i obowiązków w pozwanej spółce najdalej do dnia 31 grudnia 2015 r., został pozbawiony korzyści w postaci udziału w podziale zysku za 2016 r. Wysokość szkody odpowiadała wysokości wierzytelności powoda.

Jednocześnie nie budziło wątpliwości Sądu Apelacyjnego, że powód dopuścił się zwłoki w wykonaniu swojego zobowiązania z umowy przedwstępnej. Fakt ten wynika już z treści wyroku Sądu Arbitrażowego z dnia 25 czerwca 2018 r. Przesłanką uwzględnienia roszczenia opartego na treści art. 390 § 2 k.c. jest uchylanie się strony od zawarcia umowy przyrzeczonej. Subiektywny element zawarty w sformułowaniu „uchyla się” wskazuje na to, że zobowiązany dopuszcza się świadomie działania lub zaniechania zmierzającego do bezpodstawnego niezawarcia umowy przyrzeczonej, a przynajmniej godzi się z takim skutkiem. Uchylaniem się od zawarcia umowy przyrzeczonej może być już sama nieuzasadniona zwłoka zobowiązanego. (por. np. wyrok S.N. z dnia 30 maja 2006 r., sygn. akt IV CSK 66/06.

Prawidłowo Sąd I instancji stwierdził, że dochowane zostały wszystkie wymagania z art. 498 § 1 i 499 k.c. do skutecznego potrącenia wzajemnych wierzytelności.

W tym stanie rzeczy i z przyczyn przedstawionych Sąd Apelacyjny uznał, że wierzytelność powoda uległa na skutek potrącenia wierzytelności wzajemnej pozwanego umorzeniu w całości zgodnie z art. 498 § 2 k.c., a w konsekwencji powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w całości oddalając powództwo i zasądając od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem I instancji i postępowaniu zażaleniowym, o których orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 pkt.7 i § 10 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i przepisów wyżej cytowanego rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r.

Bogdan Wysocki Ewa Staniszevska Małgorzata G.-M.